

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ**

**ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΗ ΕΘΝΙΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΤΗΝ
ΠΡΑΣΙΝΗ ΜΕΤΑΒΑΣΗ 2030
ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗ ΔΡΑΣΕΩΝ**

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΝΕΟΛΑΙΑΣ
ΜΟΝΑΔΑ ΕΠΑΑ
ΛΕΥΚΩΣΙΑ
2025**

Βιβλιογραφική Αναφορά:

© Υπουργείο Παιδείας Αθλητισμού και Νεολαίας (2025). *Αναθεωρημένη Εθνική Στρατηγική για την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη και την Πράσινη Μετάβαση*. Μονάδα ΕΠΑΑ: Λευκωσία.

Σημείωση: Η ετοιμασία της αναθεωρημένης Εθνικής Στρατηγικής για την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη έγινε από τη Μονάδα Εκπαίδευσης για το Περιβάλλον και την Αειφόρο Ανάπτυξη του ΥΠΑΝ, στη βάση της διαλόγου και των απόψεων που λήφθηκαν από όλα τα εμπλεκόμενα μέρη και φορείς.

Ομάδα εργασίας:

Αραβέλλα Ζαχαρίου, Προϊστ. Μονάδας ΕΠΑΑ (επιστημονική εποπτεία)
Κυριάκος Κυριάκου, Λειτουργός της Μονάδας ΕΠΑΑ, Δημοτική Εκπαίδευση
Ανδρονίκη Μπόλα, Λειτουργός Μονάδας ΕΠΑΑ, Σύμβουλος Μέσης Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης
Στέλλα Χατζιαχιλλέως, Λειτουργός Μονάδας ΕΠΑΑ, Δημοτική Εκπαίδευση (ΚΠΕ Πεδουλά)
Βασίλης Παπασταύρου, Λειτουργός Μονάδας ΕΠΑΑ, Δημοτική Εκπαίδευση (ΚΠΕ Κοινότητας Ακρωτηρίου)
Δωρίτα Δημητρίου, Λειτουργός Μονάδας ΕΠΑΑ, Σύμβουλος Μέσης Γενικής Εκπαίδευσης
Μάριος Αντωνίου, Λειτουργός Μονάδας ΕΠΑΑ, Σύμβουλος Δημοτικής Εκπαίδευσης

ΠΕΡΙΛΗΨΗ-ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Η αναθεώρηση της Εθνικής Στρατηγικής για την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη υπό τον τίτλο «Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση με επίκεντρο την Αειφόρο Ανάπτυξη», η οποία υλοποιείται με απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου (Αρ.66/145, 2007) από το 2007 συστηματικά, οριζόντια και σε ενιαία βάση σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης και σε επίπεδο τυπικής, μη-τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης, αναθεωρείται υπό τον τίτλο «Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη και την Πράσινη Μετάβαση 2030: Επικαιροποίηση δράσεων».

Η αναθεώρησή της βασίζεται στη μέχρι τώρα υλοποίηση: α) των δράσεων του υφιστάμενου Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση με επίκεντρο την Αειφόρο Ανάπτυξη, β) τα νέα δεδομένα, όπως αυτά καθορίζονται από τα διεθνή κείμενα, τις διεθνείς, περιφερειακές αλλά και εθνικές πολιτικές για την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΕΑΑ), την αειφορία και το περιβάλλον, γ) τις προκλήσεις που καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε σε σχέση με την διαμόρφωση μιας κοινωνίας πολιτών, επενδύοντας στους νέους, οι οποίοι θα διέπονται από περιβαλλοντική ευαισθησία με γνώμονα τη διαμόρφωση κουλτούρας αειφορίας, δ) τα επιτεύγματα, αλλά και τις προκλήσεις που αφορούν τη μέχρι τώρα πορεία υλοποίησης της Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη στο εκπαιδευτικό σύστημα της Κύπρου, ε) τις αξιολογήσεις και τα αποτελέσματα ερευνών σε ευρωπαϊκό, αλλά και εθνικό επίπεδο αναφορικά με την ενσωμάτωση της ΕΑΑ στην Κύπρο.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η επικαιροποίηση των δράσεων της Εθνικής Στρατηγικής για την ΕΑΑ και την Πράσινη Μετάβαση 2030, στηρίζεται στο διάλογο και στη συμπερίληψη, αφού έλαβε επίσης υπόψη τις απόψεις των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων και των στελεχών εκπαίδευσης, όπως αυτές αποτυπώθηκαν μέσα από συζητήσεις που διεξήχθησαν κατά τη διάρκεια των σεμιναρίων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης για την ΕΑΑ που διεξήχθησαν σε σχολική βάση, στα Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, κατά τη σχολική χρονιά 2024.

Η αναθεωρημένη Εθνική Στρατηγική για την ΕΑΑ και την Πράσινη Μετάβαση 2030 είναι συμπληρωματική ως προς την ισχύουσα Εθνική Στρατηγική για την ΕΑΑ (ΥΠΠΑΝ 2007), αφού ως προς τη φιλοσοφία, την αποστολή, το σκοπό, την παιδαγωγική και τους πυλώνες που τη δομούν βασίζεται στο ίδιο πλαίσιο αναφοράς. Διαφοροποιείται ως προς τις δράσεις που διέπουν τους 8 πυλώνες και αφορούν: α) στη δομή και το νομοθετικό πλαίσιο, β) στο Αναλυτικό Πρόγραμμα, γ) στα εκπαιδευτικά μέσα, δ) στο Κρατικό Δίκτυο Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, ε) στα προγράμματα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, στ) στην επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών, ζ) στην αναβάθμιση των κτηριακών υποδομών και του σχολικού χώρου, η) στις διεθνείς συνεργασίες και δικτύωση. Οι προτεινόμενες δράσεις, πρόκειται να ενισχύσουν και να ενδυναμώσουν τις υφιστάμενες, οι οποίες είναι συνεχείς και επαναλαμβανόμενες.

Βασική επιδίωξη της αναθεωρημένης Εθνικής Στρατηγικής είναι η εφαρμογή σε επίπεδο τυπικής, μη τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης, και σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης ολοκληρωμένων συστηματικών, ενιαίων και μακροπρόθεσμων οριζόντιων δράσεων/μέτρων, τα οποία συμβάλλουν στην ενίσχυση και στην προώθηση των αλλαγών και των μεταρρυθμίσεων που απαιτούνται σε επίπεδο πολιτικών, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων τυπικής και μη τυπικής μάθησης, εκπαιδευτικών και

εκπαιδευομένων, έτσι ώστε να διαμορφωθούν πολίτες, αλλά και επαγγελματίες των οποίων η νοοτροπία, οι ικανότητες και οι δράσεις να διέπονται από την προσπάθεια σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο, από την πρώτη παιδική ηλικία και διά βίου για τη διασφάλιση ενός πράσινου και αειφόρου μέλλοντος.

Η υλοποίηση των δράσεων καλύπτει την περίοδο 2025-2030. Στην παρούσα φάση έχει διαμορφωθεί το πλάνο των δράσεων που καλύπτουν την περίοδο 2025-2027 (βλ. *Παράρτημα Α*), με ενδεικτική εκτίμηση δαπανών ανά πυλώνα. Οι δαπάνες θα καλυφθούν από τον ετήσιο προϋπολογισμό της Μονάδας ΕΠΑΑ 2025 και το ΜΔΠ 2025-2027.

Την ευθύνη για την υλοποίηση, επικαιροποίηση και παρακολούθηση των δράσεων/μέτρων της αναθεωρημένης Εθνικής Στρατηγικής για την ΕΑΑ και την Πράσινη Μετάβαση 2030, έχει η αρμόδια Μονάδα για την Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφόρο Ανάπτυξη του ΥΠΑΝ, η οποία είναι σε στενή συνεργασία με τις Διευθύνσεις Εκπαίδευσης και όλους τους κοινωνικούς εταίρους και εμπλεκόμενα μέρη για την αποτελεσματική επίτευξή τους.

Αναθεώρηση Εθνικής Στρατηγική για την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη και την Πράσινη Μετάβαση 2030- ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗ ΔΡΑΣΕΩΝ

Η αναγκαιότητα της Εθνικής Στρατηγικής για την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη και την Πράσινη Μετάβαση

Η προώθηση πολιτικών σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο με γνώμονα την πράσινη μετάβαση προβάλλει ως η μόνη επιλογή για τη διαμόρφωση πιο δίκαιων, ευημερυσών, αειφόρων και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνιών. Η αποτυχία των κρατών σε παγκόσμιο επίπεδο να ανταποκριθούν στους 17 στόχους της Αειφόρου Ανάπτυξης της Παγκόσμιας Ατζέντας των Ηνωμένων Εθνών, με συνεπακόλουθα τους τις παγκόσμιες προκλήσεις που καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε όπως την εντεινόμενη κλιματική κρίση, την εξάλειψη της βιοποικιλότητας, τη φτώχεια, τις συγκρούσεις, την καταπάτηση των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων κ.λπ. έχουν οδηγήσει στην αναγνώριση του γεγονότος ότι το μέλλον του πλανήτη στηρίζεται στην διαμόρφωση κουλτούρας αειφορίας σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο.

Αν και η εκπαίδευση αποτελούσε ανέκαθεν σημαντικό άξονα των πολιτικών στα ζητήματα του περιβάλλοντος και της αειφορίας, εν τούτοις είναι η πρώτη φορά που συντεταγμένα και οργανωμένα η εκπαίδευση στο σύνολο των διεθνών και ευρωπαϊκών πολιτικών, αναγνωρίζεται ως καθοριστική για την πράσινη μετάβαση και την αειφορία του πλανήτη.

Τα κράτη καλούνται να θέσουν στο επίκεντρο των εκπαιδευτικών τους συστημάτων την πράσινη μετάβαση και την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΕΑΑ), μέσω του σχεδιασμού ολοκληρωμένων εθνικών στρατηγικών που θα συμβάλουν α) στην ποιότητα και στην ποιοτική εκπαίδευση μέσω της ΕΑΑ, β) στο μετασχηματισμό των σχολείων σε αειφόρα, γ) στην ανάπτυξη κουλτούρας αειφορίας σε όλα τα επίπεδα και μορφές εκπαίδευσης, δ) στη δημιουργία δημοκρατικών και ενεργών πολιτών οι οποίοι με αίσθημα ευθύνης και υπευθυνότητας είναι σε θέση να συνδράμουν σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο, δημιουργικά και εποικοδομητικά στη διαμόρφωση δίκαιων, αειφόρων και ευημερυσών κοινωνιών παράλληλα με την προστασία και διατήρηση του περιβάλλοντος. Επιδίωξή τους είναι η μεταρρύθμιση των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης ξεκινώντας από την πρώτη παιδική ηλικία και διά βίου, έτσι ώστε: α) οι εκπαιδευτές και εκπαιδευόμενοι να αποκτήσουν τις ικανότητες που είναι απαραίτητες για την πράσινη μετάβαση, β) η αειφορία να καταστεί αναπόσπαστο μέρος της μαθησιακής διαδικασίας γ) τα εκπαιδευτικά ιδρύματα να αποτελέσουν παράδειγμα

πράσινης μετάβασης και κοινότητες μάθησης για την αειφορία μέσα από ολοκληρωμένες, και ολιστικές αλλαγές, σε οργανωσιακό, παιδαγωγικό, τεχνικό και κοινωνικό επίπεδο, δ) η μη-τυπική και άτυπη εκπαίδευση να αποτελέσει ουσιαστικό τμήμα της εκπαιδευτικής διαδικασίας και βασική συμπληρωματική δομή στις δράσεις, μέτρα και πολιτικές που εφαρμόζονται για την ΕΑΑ στην τυπική εκπαίδευση (EC 2022¹, UNECE 2022², UNESCO 2021³).

Εκπαιδευτικό σύστημα της Κύπρου-Επιτεύγματα και προκλήσεις για την Αειφόρο Ανάπτυξη και την Πράσινη Μετάβαση

Η Κύπρος, σε ότι αφορά την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΕΑΑ), συνιστά διεθνώς παράδειγμα καλής πρακτικής ως προς την προώθηση και την υλοποίηση σημαντικών εκπαιδευτικών πολιτικών σε επίπεδο τυπικής και μη-τυπικής εκπαίδευσης. Σε πρόσφατη αξιολόγηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αναφορικά με τις πολιτικές που προωθούνται για την ΕΑΑ από τα Κράτη Μέλη, η Κύπρος αναφέρεται ως η χώρα που έχει κάνει τις πιο σημαντικές τομές και έχει προωθήσει ολοκληρωμένες και συνεκτικές πολιτικές στο πεδίο (EU 2021⁴). Ανάλογα, στην αξιολόγηση του Ευρωπαϊκού Δικτύου Eurydice, αναφορικά με την υλοποίηση της ΕΑΑ στα εκπαιδευτικά συστήματα των χωρών, η Κύπρος σημειώνεται ως η μοναδική χώρα της ΕΕ η οποία έχει συγκροτήσει και έχει θεσμοθετήσει μόνιμη δομή για τη συστηματική υλοποίηση, παρακολούθηση και επικαιροποίηση των πολιτικών που άπτονται της ΕΑΑ, επισημαίνοντας παράλληλα ότι είναι η μόνη χώρα η οποία έχει ενσωματώσει τα θέματα της ΕΑΑ στην εκπαιδευτική διαδικασία μέσα από ένα ολοκληρωμένο και συνεκτικό Αναλυτικό Πρόγραμμα (EU 2024⁵).

Βασικός παράγοντας για την υλοποίηση της ΕΑΑ στην τυπική, μη-τυπική και άτυπη εκπαίδευση, αποτέλεσε το πλαίσιο εφαρμογής των κεντρικών δράσεων που αφορούν στην ΕΑΑ οι οποίες συνοψίζονται και υλοποιούνται συστηματικά, ενιαία και σε

¹ <https://education.ec.europa.eu/document/proposal-for-a-council-recommendation-on-learning-for-environmental-sustainability>

² https://unece.org/sites/default/files/2022-05/ece_cep_ac.13_2022_3_e.pdf Framework for the implementation of the United Nations Economic Commission for Europe Strategy for Education for Sustainable Development from 2021 to 2030*

³ <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000374802>

⁴ European Commission: Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, Tasiopoulou, E., Billon, N., Finlayson, A., Siarova, H. et al., Education for environmental sustainability – Policies and approaches in European Union Member States – Final report, Tasiopoulou, E.(editor), Billon, N.(editor), Finlayson, A.(editor), Siarova, H.(editor), Pribušis, K.(editor), Gras-Velazquez, A.(editor), Mulvik, I.(editor), Bajorinaitė, M.(editor), Sabaliauskas, E.(editor), Fronza, V.(editor), Vežikauskaitė, J.(editor) and Disterheft, A.(editor), Publications Office of the European Union, 2021, <https://data.europa.eu/doi/10.2766/391>

⁵ European Commission: European Education and Culture Executive Agency, Learning for sustainability in Europe – Building competences and supporting teachers and schools – Eurydice report, Publications Office of the European Union, 2024, <https://data.europa.eu/doi/10.2797/81397>

μακροπρόθεσμη βάση μέσα από την Εθνική Στρατηγική για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση με επίκεντρο την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΥΠΠΑΝ 2007⁶). Η συγκεκριμένη Στρατηγική έχει εγκριθεί από το Υπουργικό Συμβούλιο (Αρ.66/145, 2007) και αποτελεί το επίσημο κείμενο της Κυπριακής Δημοκρατίας για την Εκπαίδευση το Περιβάλλον και την Αειφόρο Ανάπτυξη. Η συγκεκριμένη Στρατηγική (επισυνάπτεται) συγκεντρώνει το σύνολο των δράσεων /μέτρων/πολιτικών που αφορούν στην ΕΑΑ, στη βάση οκτώ (8) βασικών πυλώνων που αφορούν στη α) διακυβέρνηση/δομή/πλαίσιο λειτουργίας, β) στις υποδομές, γ) στην επαγγελματική ανάπτυξη, δ) στο αναλυτικό πρόγραμμα, ε) στη μη-τυπική εκπαίδευση, στ) στα προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, ζ) στο εκπαιδευτικό υλικό, η) στις παιδαγωγικές και διδακτικές διαδικασίες θ) στις διεθνείς συνεργασίες, στη δικτύωση σε εθνικό και διεθνές επίπεδο και στα ευρωπαϊκά προγράμματα.

Παρά το σημαντικά επιτεύγματα που έχει να επιδείξει η Κύπρος στο συγκεκριμένο πεδίο, όπως για παράδειγμα, το Αναλυτικό Πρόγραμμα για την ΕΑΑ στην προδημοτική και δημοτική εκπαίδευση, την επαγγελματική ανάπτυξη των εκπαιδευτικών στην ΕΑΑ, τη δημιουργία του Κρατικού Δικτύου ΚΠΕ, την Αειφόρο Περιβαλλοντική Εκπαιδευτική Πολιτική των Σχολείων, τα ποικίλα παιδαγωγικά υλικά, τις διεθνείς συμπράξεις και συνεργασίες κ.ά., εν τούτοις, οι προκλήσεις, όπως αποτυπώνονται α) στις αξιολογήσεις της ΕΕ, (βλ. πιο πάνω) και β) στα αποτελέσματα ερευνών που έγιναν στην Κύπρο, την τελευταία δεκαετία, αναφορικά με την υλοποίηση της ΕΑΑ στο εκπαιδευτικό μας σύστημα (Zachariou & Kadji-Beltran 2015⁷; Kadji-Beltran, Christodoulou, Zachariou, Lindemann-Matthies, Barker & Kadis 2016⁸; Παπαβασιλείου 2018⁹; Heracleous, Michael, Savvides & Hayles 2021¹⁰; Zachariou & Kadji-Beltran 2022¹¹, παραμένουν και σχετίζονται με: α) την καθιέρωση μηχανισμών παρακολούθησης και αξιολόγησης για

⁶ ΥΠΠΑΝ (2008). *Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση με επίκεντρο την Αειφόρο Ανάπτυξη*. Λευκωσία:ΥΠΠ/ΠΙ.

⁷ Zachariou, A., Kadji-Beltran, C. (2015). *Paving the Way to Education for Sustainable Development in Cyprus: Achievements, Findings and Challenges*. In: Jucker, R., Mathar, R. (eds) *Schooling for Sustainable Development in Europe. Schooling for Sustainable Development*, vol 6. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-09549-3_18

⁸ Kadji-Beltran, C., Christodoulou, N., Zachariou, A., Lindemann-Matthies, P., Barker, S., & Kadis, C. (2016). An ESD pathway to quality education in the Cyprus primary education context. *Environmental Education Research*, 23(7), 1015–1031. <https://doi.org/10.1080/13504622.2016.1249459>

⁹ Παπαβασιλείου, Β. (2018) (Αδημοσίευτη Διδακτορική Διατριβή). *Ο ρόλος των διαφορετικών αναπαραστάσεων του αναλυτικού προγράμματος κατά Goodlad: διερευνώντας το νέο αναλυτικό πρόγραμμα της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης/εκπαίδευσης για την αειφόρο ανάπτυξη στην Κύπρο*. Πανεπιστήμιο Κύπρου: Σχολή Επιστημών Αγωγής.

¹⁰ Heracleous, C., Michael, A., Savvides, A., & Hayles, C. (2021). Climate change resilience of school premises in Cyprus: An examination of retrofit approaches and their implications on thermal and energy performance. *Journal of Building Engineering*, 44, 103358. <https://doi.org/10.1016/j.jobbe.2021.103358>

¹¹ Zachariou, A., Kadji-Beltran, C. (2022). ESD Competences and Teacher Educators' Professional Development: Findings and Implications of the Cyprus Example. In: Vare, P., Lausset, N., Rieckmann, M. (eds) *Competences in Education for Sustainable Development*. Sustainable Development Goals Series. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-91055-6_16

την ΕΑΑ σε επίπεδο εκπαιδευτικών πολιτικών, προγραμμάτων, σχολείου, β) την εφαρμογή ολιστικών σχολικών προσεγγίσεων σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης σε θέματα αειφορίας και πράσινης μετάβασης (περιεχόμενα μάθησης, παιδαγωγικές προσεγγίσεις, αναβάθμισης των κτηριακών υποδομών με βάση τις αρχές της αειφορίας, συμπράξεις και συνεργασίες σχολείων με την κοινωνία κ.λπ.), γ) την αξιοποίηση της ψηφιακής εκπαίδευσης και την ενίσχυση της ψηφιακής ικανότητας εκπαιδευτικών και εκπαιδευομένων στη μαθησιακή και εκπαιδευτική διαδικασία για την αειφορία και την πράσινη μετάβαση, δ) την περαιτέρω ανάπτυξη της μη-τυπικής εκπαίδευσης (Κρατικό Δίκτυο Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, κοινότητες, τοπικά εργαστήρια κ.λπ.) και προώθησης προγραμμάτων διαγενεακής επικοινωνίας, αλλά και προετοιμασίας των εκπαιδευομένων προς την πράσινη μετάβαση, ε) την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα και την ανάπτυξη προγραμμάτων που συνδέουν το σχολείο με την αγορά εργασίας ενισχύουν τις ικανότητες των εκπαιδευτών και εκπαιδευομένων, αλλά και τον επαγγελματικό προσανατολισμό τους προς την κυκλική οικονομία και πράσινη μετάβαση.

Πλαίσιο ανάπτυξης της Αναθεωρημένης Εθνικής Στρατηγικής για την ΕΑΑ και την Πράσινη Μετάβαση 2030

Η αναθεωρημένη Εθνική Στρατηγική για την Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη και την Πράσινη Μετάβαση λαμβάνει υπόψη της: α) το τι έχει επιτευχθεί μέχρι τώρα στο εκπαιδευτικό σύστημα της Κύπρου σε σχέση με τα θέματα της αειφόρου ανάπτυξης, β) τα κενά που εντοπίζονται στο εκπαιδευτικό σύστημα της Κύπρου στο συγκεκριμένο πεδίο, γ) τις προκλήσεις που έχουμε να αντιμετωπίσουμε ως κοινωνία προκειμένου να μεταβούμε σε ένα άλλο μοντέλο ανάπτυξης το οποίο θα διασφαλίζει την κοινωνική συνοχή, την ισότητα, την ανθεκτικότητα, στο πλαίσιο της πράσινης και αειφόρου ανάπτυξης, δ) την ενεργό συμμετοχή της Κύπρου σε διεθνές και περιφερειακό επίπεδο και το σημαντικό ρόλο που επιτελεί στη διαμόρφωση των διεθνών και περιφερειακών πολιτικών στην ΕΑΑ, ε) τις συστάσεις των διεθνών πολιτικών προς τα κράτη για ριζικές μεταρρυθμίσεις στην εκπαίδευση ώστε: 1) τα σχολεία να αποτελέσουν βασικό πυλώνα στη διαδικασία της πράσινης μετάβασης και της διαμόρφωσης αειφόρων κοινωνιών (ΕΕ, 2019¹²), 2) οι πολιτικές και επενδύσεις για την εκπαίδευση να προσανατολιστούν στη χωρίς αποκλεισμούς πράσινη μετάβαση (ΕΕ

¹² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019DC0640>

2020¹³), 3) οι πράσινες ικανότητες και οι ικανότητες για την αειφόρο ανάπτυξη να αποτελέσουν επίκεντρο της διδασκαλίας και μάθησης προκειμένου να διαμορφωθούν ευαισθητοποιημένοι και εγγράμματοι πολίτες, αλλά και επαγγελματίες οι οποίοι μπορούν να στηρίξουν την πράσινη μετάβαση (ΕΕ2020a¹⁴), 4) η διασύνδεση της τυπικής και της μη τυπικής εκπαίδευσης, η προώθηση της μετασχηματιστικής μάθησης η ενδυνάμωση της τοπικής δράσης και η συνεργασία της εκπαιδευτικής κοινότητας με το σύνολο των κοινωνικών εταίρων, ΜΚΟ, Εταιρειών κ.λπ., η σύνδεση του σχολείου με την αγορά εργασίας και η ενίσχυση της βιωματικής, της πρακτικής και της ψηφιακής μάθησης, 5) η ενίσχυση της επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών, να συμβάλουν αποτελεσματικά στη διαμόρφωση μιας πράσινης, ευημερούσας και ανθεκτική κοινωνίας στις περιβαλλοντικές και ανθρωπιστικές κρίσεις (UNECE 2021¹⁵).

Σκοπός της αναθεωρημένης Εθνικής Στρατηγικής

Η αναθεωρημένη Εθνική Στρατηγική της Κύπρου για την «Εκπαίδευση για την Αειφόρο Ανάπτυξη και την πράσινη μετάβαση 2030», ως προς τη φιλοσοφία, την αποστολή και το σκοπό της βασίζεται στο αρχικό κείμενο της Στρατηγικής για την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση με επίκεντρο την Αειφόρο Ανάπτυξη (ΥΠΠΑΝ 2007) και στα νέα δεδομένα και προσανατολισμούς που προκύπτουν για το πεδίο σε διεθνές και εθνικό επίπεδο. Επιδιώκει την εφαρμογή σε επίπεδο τυπικής, μη τυπικής και άτυπης εκπαίδευσης, και σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης ολοκληρωμένων συστηματικών, ενιαίων και μακροπρόθεσμων οριζόντιων μέτρων, τα οποία θα συμβάλουν στην ενίσχυση και στην προώθηση των αλλαγών και των μεταρρυθμίσεων που απαιτούνται σε επίπεδο πολιτικών, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων τυπικής και μη τυπικής μάθησης, εκπαιδευτικών και εκπαιδευομένων, έτσι ώστε να διαμορφωθούν πολίτες, αλλά και επαγγελματίες των οποίων η νοοτροπία, ικανότητες και δράσεις να διέπονται από την προσπάθεια σε ατομικό και συλλογικό επίπεδο, από την πρώτη παιδική ηλικία και διά βίου για τη διασφάλιση ενός πράσινου και αειφόρου μέλλοντος.

Τομείς οργάνωσης των μέτρων και δράσεων της αναθεωρημένης Εθνικής Στρατηγικής

¹³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0380>

¹⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=COM:2020:274:FIN>

¹⁵ https://unece.org/sites/default/files/2021-05/Info_Paper_No.6_Pre-final_draft_concept_note_post-2019_implementation_framework.pdf

Οι τομείς οργάνωσης των μέτρων και δράσεων της επικεντρώνονται στους βασικούς πυλώνες στις οποίες σχεδιάσθηκε και υλοποιήθηκε η αρχική Εθνική Στρατηγική. Σημειώνεται ότι η αναθεώρηση της Εθνικής Στρατηγικής περιλαμβάνει μόνο τα νέα μέτρα και δράσεις που αφορούν στην ΕΑΑ και την πράσινη μετάβαση 2030 και πρόκειται να αποτελέσουν συμπληρωματικά μέτρα, ως προς τα ήδη επαναλαμβανόμενα και συνεχιζόμενα, τα οποία ήδη έχουν υλοποιηθεί και υλοποιούνται αποτελώντας συνεχιζόμενες δράσεις της Εθνικής Στρατηγικής από το 2007 όταν αυτή εγκρίθηκε για υλοποίηση.

Ειδικότερα, τα νέα μέτρα επικεντρώνονται στους πιο κάτω τομείς:

1. Ενίσχυση της δομής υποστήριξης, εφαρμογής, παρακολούθησης, επικαιροποίησης, αξιολόγησης των μέτρων που αφορούν τη Στρατηγική.
2. Ενίσχυση των αναλυτικών προγραμμάτων για την αειφόρο ανάπτυξη και την πράσινη μετάβαση στις βαθμίδες που ήδη εφαρμόζονται, στη συγγραφή και εφαρμογή ενός διαθεματικού αναλυτικού προγράμματος για την ΕΑΑ και την πράσινη μετάβαση στις βαθμίδες που εκκρεμούν (Μέση Γενική Εκπαίδευση). Ζητούμενο της αναθεώρησης των Αναλυτικών Προγραμμάτων είναι η μετάβαση από γνωσιολογικού τύπου προγράμματα σε προγράμματα ικανοτήτων για την αειφορία και το περιβάλλον, τον ενεργό πολίτη, την πράσινη καινοτομία και επιχειρηματικότητα, όπως επίσης και την ψηφιακή ικανότητα.
3. Καθιέρωση της ολιστικής σχολικής προσέγγισης στα σχολεία όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων μέσω της προώθησης, παράλληλα με τα αναλυτικά προγράμματα, παιδαγωγικών μεθόδων, εκπαιδευτικών εργαλείων, αλλαγών στις κτηριακές υποδομές, στη λειτουργία και στον εξοπλισμό των σχολείων (πράσινες τεχνολογίες), στη διασύνδεση του σχολείου με την κοινωνία/κοινότητα, τα οποία θα συμβάλουν στον αειφόρο μετασχηματισμό τους.
4. Εφαρμογή μηχανισμού αυτοβελτίωσης και ενίσχυσης του αειφόρου προσανατολισμού των σχολείων μέσω της καθιέρωσης της πιστοποίησης των σχολείων σε αειφόρα.
5. Στην αναθεώρηση του υφιστάμενου εκπαιδευτικού υλικού και στην ετοιμασία νέου βασισμένου στους 17 στόχους της Αειφόρου Ανάπτυξης, της παγκόσμιας Ατζέντας των Ηνωμένων Εθνών 2030 για υποστήριξη τόσο της εφαρμογής του Αναλυτικού Προγράμματος της ΕΑΑ όσο και την ενίσχυση της διδακτικής και

μαθησιακής διαδικασίας στη βάση της αξιοποίησης των παιδαγωγικών μεθόδων της ΕΑΑ και της ψηφιακής εκπαίδευσης.

6. Στην αναθεώρηση των προγραμμάτων επαγγελματικής ανάπτυξης των εκπαιδευτικών, των διευθυντών και των στελεχών εκπαίδευσης και στην ενδυνάμωσή τους σε θέματα περιεχομένου, διδακτικής και μεθοδολογίας της αειφόρου ανάπτυξης, του περιβάλλοντος και της πράσινης μετάβασης, αλλά και οργάνωσης και διαχείρισης ενός αειφόρου οργανισμού.
7. Στην περαιτέρω ενίσχυση της μη-τυπικής μάθησης συμπεριλαμβανομένης της συνεργασίας με φορείς που μπορούν να υποστηρίξουν την Εθνική Στρατηγική μέσω εξειδικευμένων δράσεων και στην επέκταση των προγραμμάτων του Κρατικού Δικτύου ΚΠΕ στο σύνολο της κοινωνίας των πολιτών, παράλληλα με τη βελτίωση και αναβάθμιση των κτηριακών τους υποδομών ώστε να συνάδουν πλήρως με την πράσινη και ψηφιακή μετάβαση
8. Στην εδραίωση της θέσης της Κύπρου σε διεθνείς και περιφερειακούς οργανισμούς για την ΕΑΑ και την πράσινη μετάβαση, στην ενίσχυση της συμμετοχής της σε διεθνή δίκτυα, στη μεταφορά εμπειρογνωμοσύνης και προώθησης των πολιτικών της σε επίπεδο διμερών και άλλων πολυμερών συνεργασιών και δικτύων, στην αξιοποίηση εθνικών και ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών εργαλείων για υλοποίηση των πολιτικών της.

Πόροι για την υλοποίηση των δράσεων της Στρατηγικής

Για την υλοποίηση της Στρατηγικής απαιτούνται τόσο ανθρώπινοι πόροι για την ενίσχυση της Μονάδας ΕΠΑΑ η οποία είναι η αρμόδια Μονάδα του ΥΠΑΝ για την υλοποίηση, την παρακολούθηση και επικαιροποίηση της Στρατηγικής όσο και κονδύλια, που αφορούν στην υλοποίηση των δράσεων που εμπίπτουν στους πιο πάνω τομείς. Ως προς τους ανθρώπινους πόρους, η Μονάδα ΕΠΑΑ στελεχώνεται κυρίως από εκπαιδευτικούς όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων, οι οποίοι πέρα από τα παιδαγωγικά τους καθήκοντα είναι επιφορτισμένοι και με διοικητικά και άλλα καθήκοντα, δεδομένου ότι το μόνιμο προσωπικό της Μονάδας είναι μόνο δύο άτομα, η Προϊστάμενη της Μονάδας ΕΠΑΑ (ΑΛΕΠ) και μία λειτουργός εκπαιδευτικού προγραμματισμού (ΛΕΠ). Δεδομένων των αυξανόμενων αρμοδιοτήτων της Μονάδας υπάρχει ανάγκη για μία λειτουργό εκπαιδευτικού προγραμματισμού (Α11) και ακόμη μία λειτουργό εκπαιδευτικού προγραμματισμού (Α8), οι οποίες θα αναλάβουν σημαντικό διοικητικό έργο όπως και άλλα καθήκοντα που αφορούν για παράδειγμα τη διαχείριση των

ευρωπαϊκών έργων που υλοποιεί η Μονάδα, την ετοιμασία εθνικών εκθέσεων κ.λπ. Απαιτείται επίσης, μία γραμματειακή λειτουργός για τη γραμματειακή υποστήριξη της Μονάδας, η οποία γίνεται στην παρούσα φάση από αποσπασμένο εκπαιδευτικό προσωπικό της Μονάδας. Η στελέχωση της Μονάδας εμπίπτει στον πρώτο πυλώνα της Στρατηγικής «δομή και λειτουργία της Μονάδας» και είναι κάτι το οποίο εκκρεμεί από τη σύστασή της . Για τη στελέχωση της Μονάδας με λειτουργούς εκπαιδευτικού προγραμματισμού μπορεί να γίνει ανακατανομή των ΛΕΠ που έχουν προσληφθεί ήδη στο Υπουργείο (Α11 και Α8) ή πρόκειται να προσληφθούν. Για τη Γραμματειακή υποστήριξη έχει τεθεί ήδη αίτημα με βάση την Εγκύκλιο επιστολή ΑΡ. 1741 με θέμα "Αιτήματα στελέχωσης / ενίσχυσης Υπουργείων / Τμημάτων / Υπηρεσιών της δημόσιας υπηρεσίας με Γενικό Διοικητικό Προσωπικό και Γενικό Γραμματειακό Προσωπικό". Οι δαπάνες για την υλοποίηση των δράσεων δε συνεπάγονται κάποιο επιπλέον κόστος γιατί ήδη έχουν περιληφθεί στον ετήσιο προϋπολογισμό της Μονάδας 2025 και στο ΜΔΠ 2025-2027. Το ύψος των δαπανών για τις επαναλαμβανόμενες και τις νέες δράσεις ανέρχεται για το 2025 στα 2.459.436 εκ., για το 2026 στα 2.461.912 εκ. και για το 2027 στα 2.461.912 (**βλ. Παράρτημα Α: Δράσεις: Ανθρώπινοι πόροι και δαπάνες σε ετήσια βάση.**

Ανάπτυξη και υλοποίηση της αναθεωρημένης Εθνικής Στρατηγικής

Η Εθνική Στρατηγική για την ΕΑΑ και την Πράσινη Μετάβαση 2030 καλύπτει την περίοδο 2025-2030. Πέρα από την αποστολή, το σκοπό, τους στόχους, τις προκλήσεις και την εναρμόνισή της με τις εθνικές και διεθνείς πολιτικές, αναπτύσσεται με τη μορφή συνοπτικών κεντρικών δράσεων στη βάση των 8 πυλώνων, τους συνεργαζόμενους φορείς, τα ενδεικτικά χρονοδιαγράμματα υλοποίησης και την εκτιμώμενη δαπάνη. Ο σχετικός πίνακας στο παράρτημα Α ενδέχεται, ως προς τα χρονοδιαγράμματά του, να τύχει αναθεώρησης με βάση την πορεία υλοποίησης των δράσεων, όπως επίσης αυτές ενδέχεται να συμπληρωθούν, στη βάση της παρακολούθησης και επικαιροποίησης της αναθεωρημένης Εθνικής Στρατηγικής.

Η πορεία υλοποίησης της Στρατηγικής περιλαμβάνει 2 εκθέσεις προόδου που καλύπτουν την περίοδο 2025-2027 και 2028-2030. Η αξιολόγησή της θα στηριχθεί στη βάση συγκεκριμένων ποσοτικών και ποιοτικών δεικτών στη βάση των ισχυόντων για την ΕΑΑ στην ΕΕ, UNESCO, UNECE. Οι επικαιροποιημένες δράσεις της Στρατηγικής πρόκειται να περιληφθούν στον Εθνικό Στρατηγικό Σχεδιασμό του ΥΠΑΝ, στον οποίο η Στρατηγική για την ΕΑΑ ενσωματώνεται

Η υλοποίηση, παρακολούθηση και επικαιροποίηση των μέτρων της αναθεωρημένης Εθνικής Στρατηγικής είναι υπό την ευθύνη της αρμόδιας Μονάδας για την ΕΠΑΑ, η οποία με βάση το τι προνοεί κάθε δράση συνεργάζεται με τις Διευθύνσεις Εκπαίδευσης, Υπηρεσίες, Μονάδες του ΥΠΑΝ, όπως επίσης και με όλα τα άλλα εμπλεκόμενα μέρη (Υπουργεία, ΜΚΟ, Πανεπιστήμια, Τοπική Αυτοδιοίκηση, ερευνητικά κέντρα κ.λπ.).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α: *Δράσεις Στρατηγικής για την ΕΑΑ και την Πράσινη Μετάβαση 2030: Ανθρώπινοι πόροι και δαπάνες σε ετήσια βάση.*

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΧΡΟΝΟΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΕΩΝ ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΑΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΑΣΙΝΗ ΜΕΤΑΒΑΣΗ 2025-2030																			
			ΜΗΝΕΣ												ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΑΝΑ ΕΤΟΣ				
			Γ	Φ	Μ	Α	Μ	Ι	Ι	Α	Σ	Ο	Ν	Δ					
ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΡΑΣΕΙΣ	Έτος													2025	2026	2027	Ανθρώπινοι Πόροι	Επιπρόσθετες πληροφορίες
1. ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΜΟΝΑΔΑΣ	1. Στελέχωση και διαμόρφωση Νομοθετικού πλαισίου και δομής για τον τρόπο λειτουργίας της Μονάδας ΕΠΑΑ	2025																Στελέχωση με μόνιμο προσωπικό ΛΕΠ με ειδικά προσόντα (1-ΛΕΠ Α11 και 2 ΛΕΠ Α8) 1 άτομο γραμματειακό προσωπικό Σύνολο: 4 Νέες θέσεις	Μισθολόγιο ΥΠΑΝ Στην παρούσα φάση 2 άτομα συνιστούν το μόνιμο προσωπικό η Προϊστ. Μονάδας (ΑΛΕΠ Α13ΙΙ) και μία ΛΕΠ (Α8)
		2026																	
		2027																	
Σύνολο πόρων															0	0	0		
2. ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ	1.Αναθεώρηση του Αν. Προγράμματος της ΕΑΑ της Προδημοτικής και Δημοτικής.	2025																Σύμβουλοι Αναλυτικών Προγραμμάτων στη Μονάδα ΕΠΠΑ	Υφιστάμενο προσωπικό (αποσπασμένοι εκπαιδευτικοί από όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης) Πέραν των εθνικών πόρων θα
		2026																	
	2027																		
	2.Συγγραφή Αν. Προγράμματος για τη Μέση Γενική Εκπαίδευση και Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση, στη βάση δεικτών και μαθησιακών αποτελεσμάτων.	2025																	
		2026																	
		2027																	
	2025																		

[illegible]

[illegible]

[illegible]